

Olvassa el figyelmesen az alábbi beszélgetést és válaszolja meg a kérdéseket!

FIGYELEM VAGY FEGYELEM?!

(Déri János - Montágh Imre)

- (1) – *Azt hiszem, kabarében először lép fel: Montágh Imre.*
- (2) – Először is szeretnék kijavítani, mer’ nem lépek fel a kabarében, de beszélgetek veled a dologról.
- (3) – *Hát akkor maradjunk annyiban, hogy ne humorizáljunk, hanem ahogy mondtad, beszélgessünk. Mostanság jelent meg egy könyved Figyelem vagy fegyelem?! címen, és ha jól emlékszem, valahogy úgy kezdődik, hogy egy vörös drapériás asztal mellett ül valaki, aki hebegve olvas, a közönség fele alszik – ő csak azért nem alszik, mert zavarja a saját hangja –, és innen tudhatjuk, hogy ünnep van. Őt hívják szónoknak.*
- (4) – Voltaképpen nem hebegve olvas, hanem szavanként... tagolva... a mondanivalót... szóvég... hangsúllyal..., miközben föl van ünneplőbe öltözve. Valóban, egy piros asztal, egy kancsó, két pohár víz, fönt egy ikonosztáz... Ezt egyébként a könyvemből kihúzták, azt mondták, árnyaljam, és úgy jelent meg, hogy a filozófusok unos-untalan ábrázolása. (...)
- (5) – *Imre, az körül-beliül kiderült abból, amit eddig mondtál, hogy milyen egy rossz szónok. Milyen egy jó?*
- (6) – Az első baj az, hogy a mai magyar szónoklat voltaképp nem szónoklat, hanem fölolvasás. Ennélfogva nemigen van arcuk a szónokoknak, nincs kezük, nincs gesztusuk, hiszen ha a papír... remeg... a kezemben..., akkor nem látom a hatást. Például örülök, hogy most látom a közönséget, mer’ ha nem látnám – szokott lenni reflektor – akkor nem tudnám, hogy hol tartok. Na, most az a szónok, aki így olvas, szegény, hát honnan tudja, hogy hol tart? Ráadásul az is kialakult, hogy lent a közönség pozitív arccal ül. Ő itt olvas... Nézem mindig, a televízióban lehet ezt látni, amikor a kamera végigsvenkel, hogy: egy pozitív munkásarc. Régebben úgy volt, hogy öt munkásarc, egy parasztarc... az nagy bajusszal... és akkor egy művész. A művész az egy kicsit így töpreng. De hát ez önmagában igazában nem kommunikáció, a kommunikáció az úgy történik, hogy nekem valami eszembe jut, abból szó lesz, mondat, hangsúly, hanglejtés, mimika, tekintet, gesztus, testtartás. Ha a szót látom először, ahhoz próbálok fogalmat hozzáilleszteni; ez remekül megy a színészeknek – az előbb irigykedve figyeltem –, de ez a szónoknak nem mehet, csak hogyha tényleg színész.
- (7) – *Imre, elkezdted úgy, hogy úgy kezdődik egy jó szónoklat, hogy valami eszembe jut. Nem lehet, hogy az a baj, hogy nem jut eszükbe?*
- (8) – Hát ezt nem merem mondani, hogy ez így lenne, de kétségkívül minden, ami váratlan, az magas hírértékű. Ha előre tudom, hogy mit... fog... mondani..., s azt... is... ilyen... lassan... kapom, akkor bizony a figyelem az csak fegyelelként működik, mert csak azért nem megyek ki, mert zárva van az ajtó.
- (9) – *Mondtad, hogy amikor így a kamerák svenkelnek, akkor pozitív munkásarcok ülnek. Na most én benn ültem már egy pár ilyen közvetítésen, és ne tudd meg, hogy milyen nehéz ilyenkor*

az operatőrök dolga, tudniillik nem lehet ám csakúgy végig mutatni a közönséget, tudniillik olyan hatodik-betodik ember mindig alszik. Na most önöket beavatom abba a titokba, hogy ilyenkor az folyik, hogy mielőtt elkezdődik a műsor, tehát amikor még jönnek a büféből, akkor még frissek, kávét ittak, akkor gyorsan fölveszünk vágóképeket, és azt utána később bevágjuk természetesen. Tehát itt nem csak az a baj, hogy így beszélnek. A fő baj az, azt hiszem, hogy éppen az ünnep lényege vesz el. Egy unalmas, kötelességszerű valamivé válik.

- (10) – Nagyon sok minden múlik – úgy mondjuk ezt, hogy a – nonverbális kommunikáción. Például amikor ide eljöttem, akkor gondolkoztam, hogy mit vegyek én föl. Ugyanis általában az szokott lenni, hogy sötétkék vagy sötétszürke mellény, nyakkendő, ugyanolyan zsebkendő. A közönség sokkal színesebb, az előadó pedig ilyen „paposan” megjelenik. Bevallom, még egy mellény volt rajtam itt kint, de azt levettem, mert láttam, hogy őrajta még nyakkendő sincs, és már megijedtem. Tehát eleve a megjelenést nagyon unalmasnak tartom. Utána a másik, ami nagyon feszélyezi, az az állásmód. A görcsösség az ugye lefog, rémít, a hangra is átterjed. (...) Nagyon furcsa módon lepleződik le a személyiség érettsége.
- (11) – *Imre, te ezzel foglalkozol, rengetegen járnak hozzád kollégáim, kéri a tanácsodat, színészeket tanítasz... Közéleti ember keresett már meg, hogy ő szeretné, hogyha odafigyelnének, ha beszél?*
- (12) – Nem, még nem keresett meg, de hozzá kell tennem, hogy ez nem színészet. Ha megint szabad egy idegen szót mondanom, a közlemény lehet kongruens, és inkongruens – meg fogom magyarázni. Kongruens akkor, hogyha – és magyarul így a legegyszerűbb mondani – azt mondja a szája, amit az ész és a szív diktál. Ehhez nem kell színésznek lenni, az kell, hogy az ember azt, amiről beszél, pontosan higgye is és tudja is.
- (13) – *Még egyetlenegy kérdést engedj meg. Nekem az a véleményem, sajnos tapasztalatom is van, hogy Magyarországon az számít komoly, felkészült embernek, aki meglehetősen unalmas, öltönyben, nyakkendőben van... Én kaptam már olyan levelet a televízióban, hogy „kedves Déri János, maga mennyivel okosabb lenne, ha nyakkendőt hordana”. „És hátrafésülné a haját” – bocsánat, ezt elfelejtettem. Na most én azt hiszem, hogy a mi ünnepeink, még az örömunnepeink is, rettenetesen unalmasak.*
- (14) – Ezt nemegyszer komolyzene-hallgatás közben látom a Zeneakadémián. Hogy aki nem érti a zenét, az ilyen hót’ komoly arccal hallgatja, aki érti, az néha elmosolyodik, hogy „de jó ötlet”. És ugyanígy a színházban is. Tehát voltaképpen az a gyanúm, hogy az értetlenség következtében létrejött komolyság azt a látszatot kelti, mint hogyha nagyon magvas dologról volna szó, hiszen unatkozunk.
- (15) – *Imre, egy rövid használati utasítást búcsúzóul. Foglaljuk röviden össze, hogy mit kell tudni egy jó ünnepi szónoknak!*
- (16) – Én csak egy mondatban fejezném ezt be: személyesnek kell lenni, és kerülni kell a szentimentalizmust éppúgy, mint a demagógiát.

(Elhangzott a Petőfi Rádió Rádióklub című műsorában 1987-ben)

1. Húzza alá Déri János és Montágh Imre jellemzéséből azt a két-két információt, ami a fenti beszélgetésből is kiderült az olvasó számára!

Déri János 1951-ben született Budapesten, tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán végezte, majd harmadik helyezést ért el a Riporter kerestetik című vetélkedőn, és a Magyar Rádió munkatársa lett. Később a Magyar Televíziónál dolgozott, népszerű műsora volt az Ez+Az című szórakoztató magazin. Állandó résztvevője volt a Rádiókabarénak, satirikus írásai jelentek meg a Hócipő című lapban. 1992-ben hunyt el. Nevét a Dunaújvárosi Főiskola Kommunikációs Intézete és az évente kiosztott Déri-díj őrzi.

Montágh Imre 1935-ben született Budapesten, tanulmányait a Gyógypedagógiai Főiskolán végezte mint logopédus. Kezdetben süketnéma gyerekeket tanított, később beszédtechnika-tanárként szerzett elismertséget. Cikkeket írt, szakértőként szerepelt különböző televízió-műsorokban, valamint a Színház- és Filmművészeti Főiskolán tartott előadásokat. 1987-ben halt meg.

4p

2. Mi a címe Montágh Imre könyvének és melyik évben jelent meg?

.....

2p

3. Mit fejez ki a Montágh Imre-könyv címében olvasható szójáték?

.....

.....

.....

2p

4. Írja a vonalra a bekezdés számát, ami ironikusan jellemi a rossz szónok

külsejét: ____ környezetét: ____ közönségét: ____

3p

5. Idézzon három mondatrészletet, ami elárulja, hogy a beszélgetés közönség előtt hangzik el!

1.

2.

3p

6. A beszélgetés során Montágh és Déri is a másik fél számára ismeretlen történetet oszt meg az éppen zajló illetve egy korábbi műsor felvételéről. Saját szavaival mondja el ezek tartalmát!

Montágh elmeséli, hogy.....

.....

.....

.....

Déri elmeséli, hogy

.....

.....

.....

4p

7. Keresse ki a szövegből azokat az idegen eredetű szavakat, amiknek jelentése a következőképpen írható le:

filmfelvevő szerkezet

filmfelvevő kezelője

képtovábbító készülék

fényszóró

filmfelvevővel kört ír le

5p

8. Déri a 13. bekezdésben így kezdi: „Még egyetlen egy kérdést engedj meg!” Fogalmazza át a megszólalás utolsó mondatát kérdéssé!

.....

.....

1p

9. Szóbeli közlésnél könnyebb a szóismétlés hibájába esni, mint írásban. Az ismétlődő kötőszavak, módosítószavak kicserélésével illetve elhagyásával írja át a következő szövegrészletet, hogy az értelme és egysége ne csorbuljon!

Na most én benn ültem már egy pár ilyen közvetítésen, és ne tudd meg, hogy milyen nehéz ilyenkor az operatőrök dolga, tudniillik nem lehet ám csakúgy végig mutatni a közönséget, tudniillik olyan hatodik-hetedik ember mindig alszik. Na most önöket beavatom abba a titokba, hogy ilyenkor az folyik, hogy mielőtt elkezdődik a műsor, tehát amikor még jönnek a büféből, akkor még frissek, kávét ittak, akkor gyorsan fölveszünk vágóképeket, és azt utána később bevágjuk természetesen.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5p

10. Fogalmazza meg a szöveg alapján saját szavaival, milyen hibákat követnek el a szónokok a nonverbális kommunikáció következő tényezőivel?

Szemkontaktus:

Gesztusok:

Testtartás:

Külső:

Hangjelek:

5p

11. Déri és Montágh utolsó előtti megszólalásában egy-egy tételt fogalmaz meg, amit saját életükből vett példával támasztanak alá. Idézzé a két tételt és írja le saját szavaival a bizonyító példákat!

Déri tétele:

.....

Bizonyítás:

.....

Montágh tétele:

.....

Bizonyítás:

.....

4p

12. Idézzé Montágh két meghatározását, mitől kongruens a szónoki szöveg!

1.

2.

2p

13. A következő szómagyarázatok alapján fogalmazza újra Montágh Imre szónokoknak szóló „használati utasítását” az utolsó bekezdésből!

szenzimentalizmus: érzelgősség, szenvelgés

demagógia: hazug ígéretetés, népámítás

Személyesnek kell lenni, és nem szabad

....., sem

..... meggyőzésre törekedni.

2p

40p

MEGOLDÁSOK

1. Déri János 1951-ben született Budapesten, tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán végezte, majd harmadik helyezést ért el a Riporter kerestetik című vetélkedőn, és **a Magyar Rádió munkatársa** lett. Később **a Magyar Televíziónál dolgozott**, népszerű műsora volt az Ez+Az című szórakoztató magazin. Állandó **részvevője volt a Rádiókabarénak**, szatirikus írásai jelentek meg a Hócipő című lapban. 1992-ben hunyt el. Nevét a Dunaiújvárosi Főiskola Kommunikációs Intézete és az évente kiosztott Déri-díj őrzi.

Montágh Imre 1935-ben született Budapesten, tanulmányait a Gyógypedagógiai Főiskolán végezte mint logopédus. Kezdetben süketnéma gyerekeket tanított, később **beszédtechnika-tanárként** szerzett elismertséget. Cikkeket írt, **szakértőként szerepelt különböző televízió-műsorokban**, valamint a **Színház- és Filmművészeti Főiskolán tartott előadásokat**. 1987-ben halt meg.

Szövegenként a három aláhúzott részből (akár hosszabb terjedelemben) bármelyik kettő elfogadható: 4p

2. Figyelem vagy fegyelem?! 1987

A pontos cím és pontos évszám 1-1 pontot ér: 1p

3. A cím **hasonlóan hangzó szavai** a jó és rossz szónok különbségére hívják fel a figyelmet. **A jó szónok kivívja a közönség figyelmét, a rossz csak fegyelemmel éri el, hogy rá figyeljenek.**

A két aláhúzott elemet valamilyen formában tartalmazó válasz: 2p

4. külsejét: 10 környezetét: 3 közönségét: 6

A három szám 1-1 pontot ér: 3p

5. örülök, hogy most látom a közönséget / most önöket beavatom abba a titokba / láttam, hogy őrajta még nyakkendő sincs

A három idézetből bármely kettőre 1-1 pont adható: 2p

6. Montágh elmeséli, hogy a műsor felvétele előtt még volt rajta egy mellény, de amikor látta, hogy Dérin nyakkendő sincs, akkor inkább levette. Déri elmeséli, hogy az ünnepi közvetítéseken a műsor előtt filmezik le a közönséget, és ezeket a felvételeket később illesztik be az ünnepi beszéd felvételébe.

A tartalmilag azonos, pontos válaszokra 2-2 pont adható, hiányzó elemek esetén (pl. miért vette le Montágh a mellényt, mire használják a műsor elején készített felvételt) 1-1 pont adható: 2p

7. kamera

operatőr
televízió
reflektor
(végig)svenkel

A minden szó 1-1 pontot ér: 5p

8. Nem gondolod / egyetértesz-e abban, hogy a mi ünnepeink unalmasak?

Tartalmilag azonos mondat: 1p

Ha a mondat nem az ünnepek unalmas voltára vonatkozik, vagy nem értelmezhető a bekezdés szövege nélkül (pl. Egyetértesz ebben?): 0p

9. **Na most / -** én benn ültem már egy pár ilyen közvetítésen, és ne tudd meg, hogy milyen nehéz ilyenkor az operatőrök dolga, **tudniillik / mert / mivel** nem lehet ám csakúgy végig mutatni a közönséget, **tudniillik / mert / mivel** olyan hatodik-hetedik ember mindig alszik. **Na most / most / -** önöket beavatom abba a titokba, **hogy / -** ilyenkor az folyik, **hogy / -** mielőtt elkezdődik a műsor, tehát amikor **még / -** jönnek a büféből, **akkor / és még** frissek, kávéit ittak, **akkor / -** gyorsan fölveszünk vágóképeket, és azt utána később bevágjuk természetesen.

A fentiekén kívül bármilyen csere vagy elhagyás elfogadható, ami a mondat jelentésén nem változtat, és elkerüli a szöismétlést. Szópáronként 1-1 pont adható: 5p

10. Szemkontaktus: **nem látja a közönséget, mert olvassa a szöveget**
Gesztusok: **a szónk papírt tart a kezében, ezért nincsenek gesztusai**
Testtartás: **görcsös állásmódjuk áttérjed a hangjukra**
Külső: **szürkén, unalmasan öltöznek**
Hangjelek: **szavanként tagolva, rossz hangsúlyokkal olvasnak**

Tartalmilag azonos mondatok: 5p

11. Déri tétele: **„az számít komoly, felkészült embernek, aki meglehetősen unalmas”**
Bizonyítás: **kapott olyan levelet, ami szerint okosabb lenne, ha nyakkendőt hordana**
Montágh tétele: **„az értetlenség következtében létrejött komolyság azt a látszatot kelti, mint hogyha nagyon magvas dologról volna szó, hiszen unatkozunk”**
Bizonyítás: **a Zeneakadémián csak az ül komoly arccal, aki nem ért a zenéhez**

Az idézetek (akár hosszabb formában) és a tartalmilag azonos bizonyítások 1-1 pontot érnek: 4p

12. Idézzé Montágh két meghatározását, mitől kongruens a szónoki szöveg!

1. **„azt mondja a száj, amit az ész és a szív diktál”**
2. **„az ember azt, amiről beszél, pontosan higgye is és tudja is”**

A két idézet (akár hosszabb formában) 1-1 pontot ér: 2p

13. A következő szómagyarázatok alapján fogalmazza újra Montágh Imre szónokoknak szóló „használati utasítását” az utolsó bekezdésből!

szenzimentalizmus: érzélgősség, szenvelgés

demagógia: hazug ígéretetés, népámítás

Személyesnek kell lenni, és nem szabad sem **az érzelmek befolyásával**, sem **hazug ígéretekkkel** meggyőzésre törekedni.

Tartalmilag azonos kiegészítések 1-1 pont adható: 2p

Összesen: 40p